

УДК 159.923

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11\(57\)-2135-2145](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11(57)-2135-2145)

Лебединський Едуард Броніславович кандидат психологічних наук, доцент, Одеський державний університет внутрішніх справ, кафедра педагогіки та психології, м. Одеса, <https://orcid.org/0009-0005-6237-1119>

Костюніна Олена Володимирівна кандидат психологічних наук, викладач, Харківська державна академія культури, факультет культурології та соціальних комунікацій, кафедра психології, педагогіки та філології, м. Харків, <https://orcid.org/0000-0001-9693-8455>

Жириков Андрій Сергійович здобувач вищої освіти заочної форми навчання, Одеський державний університет внутрішніх справ, за спеціальністю 053 «Психологія», освітній ступень «магістр», м.Одеса,

ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ КУРСАНТА

Анотація. У статті досліджується феномен життєстійкості, як чинник професійної успішності майбутніх поліцейських. Визначається, що життєстійкість новітня, актуальна професійно – важлива якість у професіях, що мають високу емоціогенну насиченість та фізичну напругу. Теоретичний аналіз показав зв'язок поняття «життєстійкість» з філософськими концепціями екзистенціалізму та стоїцизму. Методологічною базою дослідження вибрана теорія Сьюзен Кобейса і Сальваторе Мадді, в контексті якої життєстійкість розуміється як особистісна характеристика, яка є загальною мірою та готовність до ризику. Мета дослідження, представленого у цій статті, - вивчення життєстійкості, самоактуалізації, професійного вигоряння та їх взаємовпливу у групі курсантів – правоохоронців. Виявлено особливості проявлення загального рівня життєстійкості в групі курсантів – правоохоронців, а також, її чинників: «залученість», «контроль» і «прийняття професійного виклику». Доведено зв'язок життєстійкості, самоактуалізації та професійного вигоряння в групі дослідження. На закінчення зроблено висновок про роль життєстійкості як професійно - важливої якості у професійній діяльності правоохоронців. Встановлено зворотний зв'язок між чинниками професійного вигоряння, життєстійкості та самоактуалізації курсантів – правоохоронців. Визначено, що, високий рівень професійної життєстійкості та самоактуалізації допомагають протистояти емоційним та інформаційним стресам у професійній діяльності. Результати кореляційного аналізу висвітлили значний негативний зв'язок між компонентами синдрому професійного вигоряння та компонентами самоактуалізації та життєстійкості. Життє-

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 11(57) 2025

стійкість інтегрує впевненість у собі, цілеспрямованість та мотивованість здійснення професійного вибору і досягнення мети. Таким чином, життєстійкість необхідна професійно – важлива якість для здійснення успішного професійного вибору, що необхідно розвивати за умов будь-якої діяльності.

Ключові слова: чинники життєстійкості, контроль, ризик, залученість, самоактуалізація, професійне вигоряння, виснаження, редукція, професійно - важливі якості, курсанти – правоохоронці.

Lebedynskiy Eduard Bronislavovych Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Odessa State University of Internal Affairs, Department of Pedagogy and Psychology, Odesa, <https://orcid.org/0009-0005-6237-1119>

Kostyunina Olena Volodymyrivna Candidate of Psychological Sciences, Lecturer, Kharkiv State Academy of Culture, Faculty of Culturology and Social Communications, Department of Psychology, Pedagogy and Philology, Kharkiv, <https://orcid.org/0000-0001-9693-8455>

Zhiryakov Andriy Serhiyovych a student of higher education in the correspondence form of study, Odessa State University of Internal Affairs, specialty 053 "Psychology", educational degree "Master", Odesa

RESILIENCE AS A FACTOR OF A CADET'S PROFESSIONAL RELIABILITY

Abstract. The article investigates the phenomenon of resilience as a factor in the professional success of future police officers. It is determined that resilience is a new, relevant professional quality that is important in professions with high emotional intensity and physical stress. Theoretical analysis showed the connection of the concept of "resilience" with the philosophical concepts of existentialism and stoicism. The methodological basis of the study was the theory of Susan Kobeis and Salvatore Maddi, in the context of which resilience is understood as a personal characteristic that is a general measure of readiness to take risks. The purpose of the study presented in this article is to study resilience, self-actualization, professional burnout and their mutual influence in a group of law enforcement cadets. The features of the manifestation of the general level of resilience in the group of law enforcement cadets, as well as its factors: "involvement", "control" and "acceptance of a professional challenge" were revealed. The relationship between resilience, self-actualization and professional burnout in the study group was proven. In conclusion, a conclusion was made about the role of resilience as a professionally important quality in the professional activities of law enforcement officers. A feedback relationship was established between the factors of professional burnout, resilience and self-actualization of law enforcement cadets. It was determined that a high level of professional resilience and self-

actualization help to resist emotional and informational stresses in professional activities. The results of the correlation analysis revealed a significant negative relationship between the components of the burnout syndrome and the components of self-actualization and resilience. Resilience integrates self-confidence, purposefulness, and motivation to make professional choices and achieve goals. Thus, resilience is necessary professionally – an important quality for making successful professional choices that must be developed in any activity.

Keywords: resilience factors, control, risk, involvement, self-actualization, professional burnout, exhaustion, reduction, professionally important qualities, law enforcement cadets.

Постановка проблеми. У психології становлять інтерес напрями, які розглядають особистісно – професійний потенціал з точки зору подолання нових викликів часу. Щоб пристосуватися та адаптуватися до складних чи негативних умов, успішно реалізовувати себе, людині необхідно виробляти навички вирішення проблем, які б ефективно самореалізуватися, зростати, адаптуватися до сучасних умов життя, зберегти ефективну діяльність, приймати правильні рішення тощо. У успішному протистоянні особи стресовим ситуаціям діяльності ключову роль відіграє життестійкість особистості. Життестійкість характеризує ступінь сформованості здатності особистості витримувати ситуацію гострого чи хронічного стресу, зберігати внутрішню збалансованість, не знижуючи у своїй успішності діяльності. Усе це зумовлює необхідність вивчення феномену життестійкості, що його запропонував американський психолог З. Мадді []. Слід зазначити, що життестійкість сприймається як особистісний потенціал людини, як зв'язок між стресовими життєвими ситуаціями та адаптацією до нових умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Життестійкість є одним із ключових параметрів індивідуальної здатності людини до зрілих форм саморегуляції, фундаментом її особистісних рис. Різні концепції життестійкості спираються на філософську парадигму «мужність бути», розроблену П. Тілліхом. Так, П. Тілліх вважає, що оскільки будь-яка людина змушена жити в суспільстві, то вона повинна справлятися з тими вимогами, які пред'являє соціум, і які сприймаються індивідом як якийсь виклик або вимоги до людини. Аналізуючи роботи американських психологів С. Кобейза та С. Мадді, які вперше ввели поняття «життестійкість», можемо констатувати, що цей феномен складається з трьох компонентів: залучення, контроль та прийняття ризику.

Мета статті: вивчення життестійкості, самоактуалізації, професійного вигоряння та їх взаємовпливу у групі курсантів – правоохоронців.

Виклад основного матеріалу. Оскільки поняття життестійкості за С. Мадді включає не тільки психологічний, а й діяльний компоненти, то вважаємо за доцільне розглянути цей феномен в площі майбутньої професійної діяльності курсантів-правоохоронців. Тобто, ми вважаємо, що, життестійкість -

модель професійних відносин та стратегій, що сприяють перетворенню стресових обставин із потенційних катастроф на можливості професійного зростання фахівця. Професійна діяльність співробітників Національної поліції України пов'язана з фізичними, психічними, інтелектуальними навантаженнями, з високим ступенем відповідальності за виконання службових обов'язків, готовністю до подолання стресових ситуацій, що особливо актуально у умовах постпандемії та воєнного стану. У зв'язку з цим, пріоритетними завданнями для Національної поліції України стають оптимізація кадрового потенціалу, вектор на нові методологічні підходи до підготовки співробітників поліції з посиленням її практичного спрямування, сучасні психолого-педагогічні технології в освітньому процесі, орієнтовані на формування сучасних компетенцій майбутніх фахівців МВС, а також розвиток у курсантів – правоохоронців життєстійкості та навичок саморегуляції. Життєстійкість характеризує ступінь сформованості здатності особистості витримувати ситуацію гострого або хронічного стресу, зберігати внутрішню збалансованість, не знижуючи при цьому успішності діяльності. Проблема поведінки людини в складних життєвих ситуаціях останнім часом дуже актуальна, що пояснюється інформаційною насиченістю і прискоренням ритму життя сучасної людини. Життєстійкість особливо важлива для курсантів ЗВО внутрішніх справ. З одного боку, це майбутні правоохоронці, люди «складної» професії. Після закінчення ЗВН їм доводиться нести службу в різних куточках країни, як правило, «вливатися» в новий колектив, беззаперечно виконувати бойові завдання і жити за статутом. Життєстійкість в цьому випадку стає базовою характеристикою особистості офіцера. З іншого боку, навчання у ЗВН внутрішніх справ – специфічне і вимагає фізичних і психічних сил курсанта в процесі підготовка до майбутньої служби, вона кардинально відрізняється від навчання в цивільному навчальному закладі жорсткою регламентованістю навчального процесу, казарменим положенням, суворою ієрархією міжособистісних відносин тощо. Життєстійкість як інтегральну характеристика індивіда можна розвивати і зміцнювати в процесі роботи над собою, через активацію прихованих людських ресурсів. Побудова життєвих планів, розуміння майбутніх професійних і особистісних перспектив, віра у власні сили, усвідомлення джерела і обставин стресової ситуації підвищують рівень життєстійкості курсанта.

Отже, з метою підтвердження нашої гіпотези було проведено емпіричне дослідження. Дослідження проводилась методом «поперечних зрізів».

У дослідженні взяли участь 57 осіб. Було сформовано дві групи дослідження, які відрізнялись за професійною спрямованістю: 37 курсантів з вираженим фокусом на правоохоронну діяльність (27 чоловіків, 10 жінок, середній вік 19,2); 20 студентів з факультетів гуманітарної спрямованості за спеціальністю «Психологія» (12 жінок і 8 чоловіків, середній вік 19,1 років).

Обробка емпіричних результатів, отриманих під час дослідження, здійснювалася за допомогою методів математичної статистики.

Спираючись на результати аналізу дослідження, ми дотримуємося точки зору що життестійкість проявляється як професійно – важлива характеристика та відображає ставлення фахівця до себе, навколишнього світу та характеру взаємодії з ним; високий рівень життестійкості мотивує фахівця до самореалізації, лідерства, здорового способу мислення та поведінки; дає можливість почуватися значимим і досить цінним, щоб повністю включитися у вирішення життєвих завдань, не звертаючи увагу на наявність стресогенних факторів та змін.

Для досягнення мети нашого дослідження були застосовані наступні методи: опитувальник професійної життестійкості (українська версія) О.Кокун); опитувальник особистісної орієнтації, Personal Orientation Inventory, POI (Е. Шостром); Ольденбурзький опитувальник професійного вигорання, Oldenburg Burnout Inventory, OLBІ (Е. Demerouti). Обрані методики валідні, універсальні та адаптовані до професійної діяльності майбутніх фахівців Національної поліції України.

Життєві домагання, вимоги, очікування, бажання та надії щодо свого життя та майбутнього на шляху самореалізації вимагають від людини використання всіх ресурсів та адаптаційних механізмів. Базовими показниками сформованості життестійкості у курсантів - правоохоронців виступають рівень залучення до професійної діяльності, ступінь контролю за стресовими ситуаціями та готовність до розумного ризику. Рівень залучення характеризує усвідомлену включеність у процес професійного становлення та виконання службових завдань. Контроль над стресовими ситуаціями проявляється у здатності зберігати працездатність та приймати рішення в умовах емоційної напруги.

Нижче представлено порівняльний профіль загального рівня професійної життестійкості у виділених групах (рис.1).

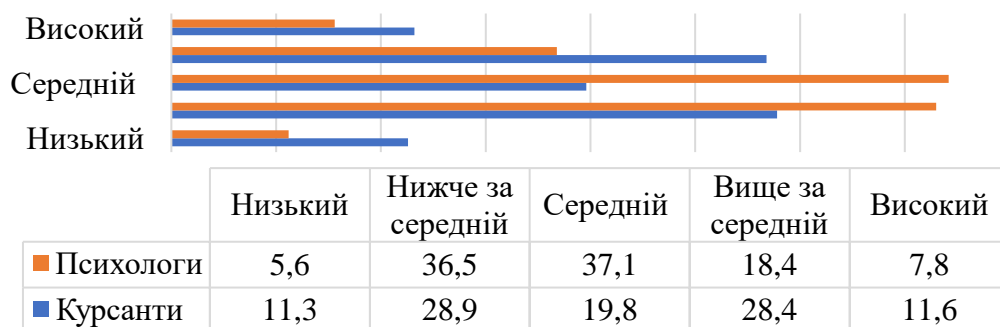

Рис.1. Середні значення показника ЗРПЖ у виділених групах (%) за методикою «Опитувальник професійної життестійкості»

Виявлено, що високий рівень життестійкості сприяє збереженню психічного здоров'я в різних ситуаціях, що можна розглядати як умову попередження професійного вигорання.

Нижче наводимо порівняльний профіль загального рівня професійної життєстійкості та її компонентів у виділених групах (рис.2.).

Рис. 2. Показники ($M \pm \sigma$) Опитувальника професійної життєстійкості

Отримані дані свідчать, що загалом група курсантів – правоохоронців має середній рівень залученості, що свідчить про важливість для них результатів професійної діяльності, однак, при наявності сильного стресу (здача іспитів, проходження перевірок тощо) може з'явитися відчуття відторгнення, перебування «поза життям». Загалом для групи курсантів – правоохоронців є характерним сприйняття поточних подій як способу розвитку та дозволяє справлятися з існуючими ризиками та шукати нові шляхи досягнення професійних цілей.

З метою визначення вираженості показників самоактуалізації було застосовано Опитувальник особистісної орієнтації (Personal Orientation Inventory, POI). Психологічні аспекти самоактуалізації сприяють розвитку самодостатньої, зрілої та компетентної особи. Результати дослідження особливостей самоактуалізації у виділених групах представлені на діаграмі (рис.3)

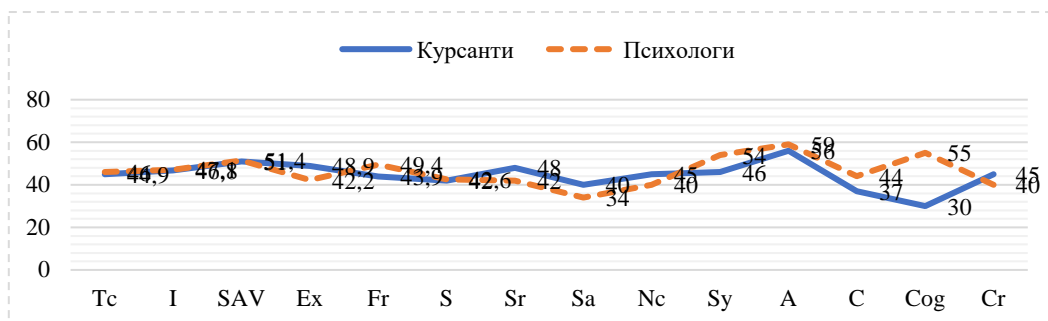

Рис.3. Показники самоактуалізації випробуваних за шкалами тесту

Примітка. Базові шкали: компетентність у часі (Tc) та підтримка (I). Додаткові шкали: блок цінностей – ціннісні орієнтації (SAV) та гнучкість поведінки (Ex); блок почуттів – сензитивність до себе (Fr) та спонтанність (S); блок самосприйняття – самоповага (Sr) та самоприйняття (Sa); блок концепції людини – уявлення про природу людини (Nc) та синергія (Sy); блок міжособистісної чутливості – прийняття агресії (A) та контактність (C); блок ставлення до пізнання – пізнавальні потреби (Cog) та креативність (Cr).

Також, були отримані дані, які доцільно висвітлити з точки зору проявленості здібностей, властивостей, схильностей за шкалами Опитувальника та визначити їх зв'язок з показниками життєстійкості. Результати обробки даних тестування за Personal Orientation Inventory, POI (E. L. Shostrom) за допомогою t-критерію Стьюдента представлені у таблиці 1.

Таблиця 1.

Порівняльні дані виділених груп (t-критерій Стьюдента) ($M \pm \sigma$)

Блоки	Шкали	Групи		
		Курсанти- правоохоронці	Курсанти - правоохоронці / студенти -психологи	Студенти - психологи
Базовий блок	Tc	5,07**	3,34**	1
	I	1,59	0,28	1,46
Додаткові блоки	SAV	0,27	0,07	0,19
	Ex	0,56	2,52*	3,04**
	Fr	4,64**	1,67	2,26*
	S	5,86**	0,78	5,3**
	Sr	5,72**	2,34	8,79**
	Sa	6,69**	4,08**	11,23**
	Nc	3,72**	1,11	4,63**
	Sy	0,99	1,67	4,62
	A	3,78**	1,07	4,79**
	C	5,89**	3,28**	2,42**
	Cog	7,79**	9,23**	1,97
	Cr	7,16**	5,28**	3,37**

Примітка. * – рівень статистичної значущості $p \leq 0,05$; ** – рівень статистичної значущості $p \leq 0,01$.

Виявлено, що, всі показники методики POI мають негативні взаємозв'язки з фазами професійного вигоряння.

Професійна діяльність правоохоронців передбачає наявність емоційної насиченості, психофізичної напруги та великої кількості стрес – факторів. За даними різних досліджень відсоток правоохоронців, які страждають на професійне вигоряння, варіює від 79,5 до 96,5 % і протягом останніх років неухильно зростає. Синдром професійного вигоряння розглядається як особливий елемент системи професійних деструкцій, що негативно впливає на всі підструктури особистості та діяльності спеціаліста. Головна небезпека цього феномена полягає в тому, що професійне вигоряння може призвести до прийняття необґрунтованих рішень, зниження професійної ефективності, а також до розвитку психосоматичних та невротичних розладів. Вивчення життєстійкості детермінує вимірювання професійного (психічного) вигоряння у виділених групах, зайнятих у різних професійних умовах. Слід зазначити, що емоційне виснаження, що є

компонентом професійного (психічного) вигоряння (К. Маслач, Е. Демеруті), викликане факторами-стресорами професійного середовища (темпом роботи, рольовим конфліктом і т. д.), аналізується і у роботах, що безпосередньо не вивчають професійне вигоряння, а присвячених суміжним феноменам – життєстійкості, стресостійкості, психосоматичними реакціями на особливості професійної діяльності, тривожність тощо. Проблема професійного вигоряння має тісний взаємозв'язок із самоактуалізацією у професійній сфері.

Виконуючи завдання дослідження особливий інтерес представляє визначення рівня професійного вигоряння, що включає фізичні, когнітивні аспекти виснаження та концепцію відсторонення від роботи. В виділених групах було застосовано Ольденбурзький опитувальник професійного вигоряння, Oldenburg Burnout Inventory, OLBİ (E. Demerouti). Порівняльний аналіз за t-критерієм Стьюдента виявив достовірні міжгрупові відмінності у вираженості компонентів вигоряння (психоемоційне виснаження, деперсоналізація, редукція особистих досягнень) між студентами – правоохоронцями та групою психологів (табл.2).

Таблиця 2.

Середні значення ($M \pm \sigma$) результатів OLBİ

Показники OLBİ	Курсанти (n = 37)	Психологи (n=20)	t-критерій
F1	14,5±5,6	7,32±3,3	7,2
F2	10,1 ±1,53	6,8±2,53	6,8

Примітка. F1 -відсторонення; F2 - виснаження

Отримані результати свідчать, що для групи курсантів – правоохоронців характерна невисока вираженість емоційного відсторонення і можемо констатувати первинну ідентифікацію з майбутньою професійною діяльністю. В той же час, у групі курсантів – правоохоронців виявлено ознаки виснаженості, брак енергійності, проявляються ознаки деперсоналізації, редукції особистих досягнень, відсторонення. Таким чином, професійне вигоряння курсантів - правоохоронців проявляється як: неадекватне виборче емоційне реагування; редукція професійних обов'язків; розширення сфери економії емоцій; переживання психотравмуючих обставин; особистісне відсторонення як деперсоналізація; відсторонення; виснаження. Для них характерне сприйняття власного життя як нецікавого, емоційно спустошеного, що загалом свідчить про незадоволеність своїм життям як у сьогодення, так і в минулому ($t = 6,72, p \leq 0,00$). Для даної групи фахівців характерна переконаність у нездатності людини контролювати події власного життя та будувати своє життя відповідно до своїх цілей, завдань та уявлень про її зміст ($U = 401,0, p \leq 0,00$). Їм також властива переконаність у тому, що життя не підвладне свідомому контролю, що свобода є ілюзією, та, отже, процес планування на майбутнє безглуздий ($t = 7,54, p \leq 0,00$). Це може свідчити про професійне вигоряння досліджуваних цієї групи та їх потреба у психологічній підтримці.

В результаті порівняльного аналізу (за t-критерієм Стюдента для незалежних вибірок) виявлено достовірні міжгрупові відмінності у вираженості компонентів вигоряння (психоемоційне виснаження, деперсоналізація, редукція особистих досягнень) між студентами – правоохоронцями та групою психологів (табл. 3).

Таблиця 3.

Середні значення ($M \pm \sigma$) результатів OLBI

Показники OLBI	Курсанти (n = 37)	Психологи (n=20)	t-критерій
F1	14,5±5,6	7,32±3,3	7,2
F2	10,1 ±1,53	6,8±2,53	6,8

Примітка. F1 -відсторонення; F2 - виснаження

Отримані результати свідчать, що для групи курсантів – правоохоронців характерна менша вираженість емоційного відсторонення і можемо констатувати первинну ідентифікацію з майбутньою професійною діяльністю. При цьому, ця група більш виснажена, їй бракує енергійності, проявляються ознаки деперсоналізації, редукції особистих досягнень, відсторонення.

Отже, професійне вигоряння курсантів - правоохоронців проявляється насамперед у наступному: неадекватне виборче емоційне реагування ; редукція професійних обов'язків; розширення сфери економії емоцій; переживання психотравмуючих обставин; особистісне відсторонення як деперсоналізація; відсторонення ; виснаження. Для них характерне сприйняття власного життя як нецікавого, емоційно спустошеного, що загалом свідчить про незадоволеність своїм життям як у сьогодення, так і в минулому ($t = 6,72, p \leq 0,00$). Для даної групи фахівців характерна переконаність у нездатності людини контролювати події власного життя та будувати своє життя відповідно до своїх цілей, завдань та уявлень про її зміст ($U = 401,0, p \leq 0,00$). Їм також властива переконаність у тому, що життя не підвладне свідомому контролю, що свобода є ілюзією, та, отже, процес планування на майбутнє безглуздий ($t = 7,54, p \leq 0,00$). Це може свідчити про професійне вигоряння досліджуванних цієї групи та їх потреба у психологічній підтримці (рис.3).

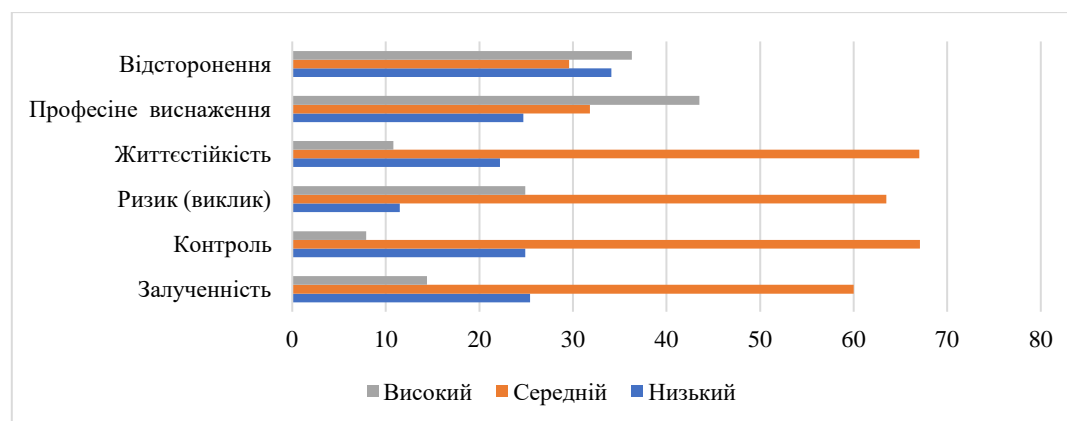

Рис.4. Компаративна психологічна модель життєстійкості та професійного вигоряння курсантів - правоохоронців

Отримані результати підтверджуються результатами кореляційного аналізу (за методом Пірсона) свідчать про наявність зворотного зв'язку між «виснаженням» і «відстороненням» та загальною професійною життєстійкістю ($r = -0,618$ і $r = -0,546$). Тобто, чим вищі показники життєстійкості, тим менш виражені ознаки професійного вигорання.

Виявлено, що, чим більш виражені прояви професійного вигорання, тим нижче виявляється загальний рівень життєстійкості загалом та кожних із її компонентів. Так, фаза «виснаження» за методикою OLBI виявляє значні негативні кореляції з показниками «залучення» ($r = -0,58$), «контроль» ($r = -0,65$), «прийняття професійного ризику» ($r = -0,59$), «професійна життєстійкість» ($r = -0,66$) (Опитувальник професійної життєстійкості). Отже, спираючись на отримані результати можемо припустити розвиток у досліджуванних деперсоналізованої захисної емоційно-вольової антигуманістичної настроєності, вираженого падіння загального енергетичного тону та астенізації нервової системи, втрата інтересу до подій, відчуття себе «поза» життя, посилення почуття власної беспорядності, нездатності вплинути на власну діяльність, пропадає прагнення до пізнання, оволодіння новими вміннями та навичками, збільшується прагнення до простого комфорту та безпеки.

Висновки. Фокус уваги на понятті «життєстійкість» як професійно важливої якості у дискурсі навчально – професійної діяльності ЗВО курсантів – правоохоронців дозволив збагатити теоретичний і практичний досвід з даної проблематики. Встановлено зворотний зв'язок між чинниками професійного вигорання, життєстійкості та самоактуалізації майбутнього фахівця. Доведено, високий рівень життєстійкості та тенденції самоактуалізації допомагають протистояти емоційним та інформаційним стресам у професійній діяльності. Результати кореляційного аналізу показали, що існує значний негативний зв'язок між компонентами синдрому професійного вигорання та компонентами самоактуалізації та життєстійкості. Життєстійкість інтегрує впевненість у собі, цілеспрямованість, і навіть мотивованість здійснення професійного вибору і досягнення мети. Таким чином, життєстійкість необхідна професійно – важлива якість для здійснення успішного професійного вибору, що необхідно розвивати за умов будь-якої діяльності.

Література:

1. Когут О.О. Психологія стресостійкості особистості: монографія. Кривий Ріг: Видавець Р. А. Козлов, 2021. 320 с.
2. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Герасименко М.В., Ткаченко В.В. Збірник методик діагностики лідерських якостей курсантського, сержантського та офіцерського складу: Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. 433 с.
3. Кокун О. Опитувальник професійної життєстійкості (українська версія). Проблеми екстремальної та кризової психології 2021. № 1(1).С. 91-104. <https://doi.org/10.52363/dcpp.2021.1.8>
4. Demerouti E., Mostert K., Bakker A. Burnout and work engagement : a thorough investigation of the independency of both constructs // Journal of Occupational Health Psychology. 2010. Vol. 15, № 3. P. 209–222.

References:

1. Kogut O.O. (2021) *Psichologiya stresostiykosti osobistosti:monograhpia* [Psychology of personality stress resistance:monograph]. Kriviy Rig : Vidavec R.A. Kozlov,320 s. [in Ukrainian].
2. Kokun O.M., Pischko I.O., Lozinska N.S., Kopaniza O.V., Gerasimenko M.V., Tkatchenko V.V. (2016) *Zbirnik metodik diagnostiki liderskich yakostey kursanskogo, serganskogo ta ofizerskogo sladu:metoditchniyposibnik* [Collection of methods for diagnosing leadership qualities of cadets, sergeants and officers: Methodological manual].K.NDZ GP ZSU,433s.[in Ukrainian].
3. Kokun O. (2021) *Opituvalnik profesiynoi gitestiykosti (ukrainska versiya)*[*Opituvalnik profesiynoi gitestiykosti (Ukrainian version)*].*Problemi extremalnoy ta krizovoy psichlogii*, 1(1), 91-104 [in Ukrainian].
4. Demerouti E., Mostert K., Bakker A. Burnout and work engagement: a thorough investigation of the independency of both constructs // *Journal of Occupational Health Psychology*. 2010. Vol. 15, № 3. P. 209–222.